

Eesti Loomaarstlik Ringvaade

EESTI LOOMAARSTIDE ÜHINGU AJAKIRI

1

2007

Eesti Loomaarstide Ühing

Kreutzwaldi 62

51014 Tartu

GSM: 5011882

Tel: 7422582

Faks: 7422582

Sekretär: 5520767

e-post: ely@eau.ee

Reg. nr. 80077287

President

Priit Koppel

Pangaarved

1120072962 Hansapank

10102001501001 SEB Eesti Ühispank

Toimetaja

Jaagup Alaots

Toimetuse sekretär

Ingrid Veske

ISSN 1024-2600

Eesti Loomaarstlik Ringvaade

EESTI LOOMAARSTIDE ÜHINGU AJAKIRI

1 • 2007

JUHTKIRI

Presidendi juhtkiri 2

TEORIA JA PRAKTIKA

Lemmiklooma siseriiklik pass 4

KROONIKA

Eelkonverentsipäev 6

Aasta loomaarst 7

WSAVA/FECAWA kongress Prahlas 11.—14. oktoober 2006 8

IN MEMORIAM

Hanno Kübar 11

Hiljar Pärn 12

PERSONALIA

Harald Kreen 14

Aadu Kolk 15

Enel Niin 19

MEMUAARID

40 aastat Tartus (6) 23

Lugupeetud kolleegid!

Priit Koppel

ELÜ president

Meeldivat aasta jätku Teile kõigile.

Aasta number vahetus ja nüüd on aeg vaadata tagasi eelmise aasta tegemistele. Mis siis tehtud ja mis sellel aastal plaanis.

Alustame tehtust:

- Juhatus on pidanud 9 koosolekut, neist 4 on olnud silmast silma ja 5 interaktiivset.
- Esimest korda sai valitud „Aasta loomaarst“.
- ERGO kindlustusega on sõlmitud õnnetusjuhtumi kindlustus. Viimane on neile aktiivliikmetele, kellel ei ole võlgnevusi.
- Toimus konverents „Veterinaarmeditsiin 2006“, mis oli osalenute poolest viimaste aastate suuremaid.
- Osalemine kahel FVE JA UEVP peasambleel. Tooks esile mõned tähtsamad teemad, mida seal arutati:
 - o Lepiti kokku mõistes „veterinaarmeditsiini“ ja loetleti ka tegevused, mis siia alla kuuluvad.
 - o Loomakaitsealase hariduse andmine kõrgkoolides. Hea oli tõdeda, et EMÜ kuulub nende 20 veterinaarkõrgharidust andva kõrgkooli hulka, kelle õppekavasse kuulub loomakaitse.
 - o Kuidas saab praktiseeriv loomaarst kaasa aidata ahelas loomloomade

heaolu-toiduohutus-inimese tervis? Jõuti järeldusele, et nn inspektorite süsteem ei taga kõikide lülide toimivust. Piirkonnas praktiseeriv loomaarst on kõige õigem hindamaks olukorda sünnist surmani.

- o Blue Dog projekt. Igal aastal suureneb nende inimest arv, eriti laste, keda on rünnanud enda koer.
- Aktiivliikmete andmebaasi korrastamine. Suured tänud Katrinile, et ta on suutnud selle suure töö ära teha.
- Raamatupidamise ümberkorraldamine ja palgalise sekretäri tööle võtmine.
- Põllumajandusministrile tegime järelepärimise volitatud veterinaararsti voli-

tuste raames osutatavate teenuste tasumäärade osas. Küsimusele kas ja millal tõusevad tasumäärad saime kahjuks meid mitterahuldava vastuse. Tasumäär muutub kodulindude loomataudide ennetamise ja diagnoosimise menetluste osas. Lisaks lisanduvad mingil ajahetkel volitatud loomaarstide teenuste nimekirja ka söödaseaduse alusel tehtavad toimingud, milleks on raha olemas. Paluti meie poolt teha põhjendatud ettepanekud Veterinaar- ja Toiduametile tasumäärade tõstmiseks.

- Järelepärimised sai esitatud Veterinaar- ja Toiduametile, Keskkonnainspeksioonile ja Kennelliidule seoses Lembit Pihkva ebaseadusliku tegevusega usaldusarstina ja eksperthinnangute andmise kohta. Antud küsimuse menetlemine jätkub.
- Paul F. Mötsküla kujundas lemmiklooma passi siseriiklikuks kasutamiseks. See pass on nüüd trükitud ja varsti ka saadaval. Antud pass on alternatiiv meie turul liikuvatele vaktsineerimistunnistustele, ainult et sisult on see märksa mahukam ja sinna saab kanda ka rohkem infot.

Sellel aastal plaanis:

- Üldkoosolek 02.–03. märts 2007, mis toimub Olustveres. Esimesel päeval on üldkoosolek ja teisel päeval otsustasime teha seminari. Seminari teema peaks käsitlema meid endid, kuidas teha tööd nii, et jääks aega ka puhkamiseks ja mängimiseks. Ootame aktiivset osavõttu.
- Suvepäevad
- Aasta loomaarst 2007
- Konverents 2007, mis toimub 26.–27. oktoobril. Ootame teie ettepanekuid konverentsi teemade kohta.
- Ajakiri on plaanitud ilmuma kaks korda aastas.

Tegevuste planeerimiseks ootab ühingu uus juhatus aktiivset tagasisidet ja ettepanekuid kõigilt ühingu liikmetelt. Teadmata Teie soove ja ootusi on väga raske kujundada tegevust liikmetele sobivaks. Ühendades oma laialdased kogemused ja tahte saame Eesti Loomaarstide Ühingu kujundada jõulise erialaühingu, mis suudab tagada loomaarstidele erialaste ja majanduslike huvide kaitset ning suurendab kollegiaalsust ja ühtekuuluvustunnet.

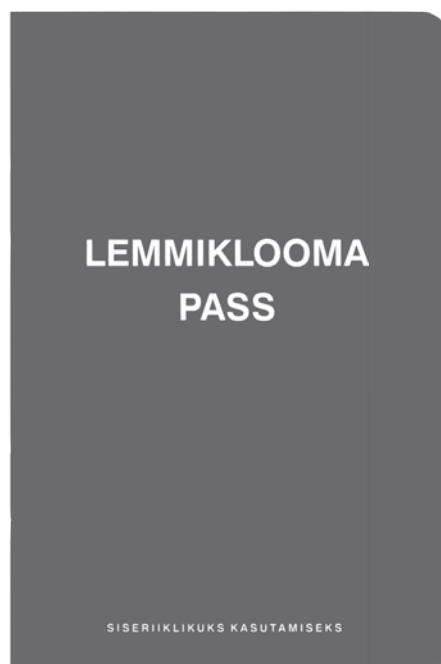
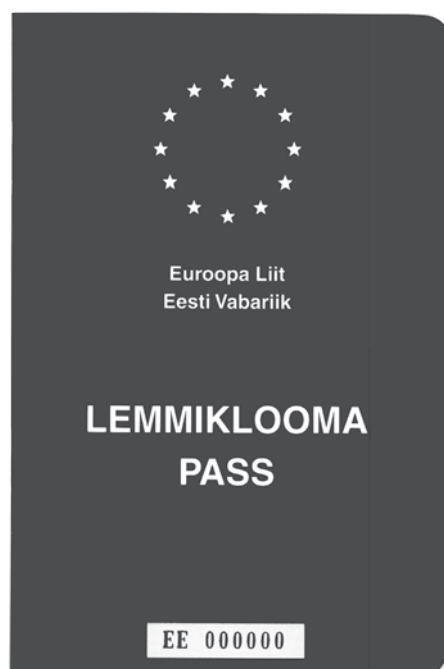
Siseriiklik lemmiklooma pass

Priit Koppel

ELÜ president

Segadusi EL lemmiklooma passi väljastamise ja täitmisega on olnud päris palju. Valesti täidetud pass ei tekita prob-

leemi mitte loomaarstidele vaid just loomaomanikele, kes tahavad liikuda riigist riiki. Palju on olnud passe, mis on väljas-

II. LOOMA KIRJELDUS	III. LOOMA MÄRGISTUS
<p>LOOMA PILT</p> <p>1. Nimi _____</p> <p>2. Liik _____</p> <p>3. Tõug _____</p> <p>4. Sugu _____</p> <p>5. Sünnikuupäev _____</p> <p>6. Karvkatte _____ <small>(värv ja tüüp)</small></p>	<p>1. Mikrokiibi number _____</p> <p>2. Mikrokiibi paigaldamise kuupäev _____</p> <p>3. Mikrokiibi asukoht _____</p> <p>4. Loomaarsti kinnitus _____</p>

14

IV. KLIINILINE LÄBIVAATUS

Nahk	1	2	3	4	Mikrokiibi number	
Kõrvad	1	2	3	4	Ussirohi antud	
Silmad	1	2	3	4	Kirbutõrje	
Hambad	1	2	3	4	Puugitõrje	
Lümfisõlmed	1	2	3	4	Kuupäev	
Hingamiselundid	1	2	3	4		
Südameveresoonekond	1	2	3	4	Loomaarsti kinnitus	
Seedekulgla	1	2	3	4		
Liikumiselundid	1	2	3	4		
Suguelundid	1	2	3	4		
Toitumus	1	2	3	4		
Kehakaal	kg					

1. Hea; 2. Vajab täiendavat uurimist; 3. Vajab ravi; 4. Märksal

15

IV. KLIINILINE LÄBIVAATUS

Nahk	1	2	3	4	Mikrokiibi number	
Kõrvad	1	2	3	4	Ussirohi antud	
Silmad	1	2	3	4	Kirbutõrje	
Hambad	1	2	3	4	Puugitõrje	
Lümfisõlmed	1	2	3	4	Kuupäev	
Hingamiselundid	1	2	3	4		
Südameveresoonekond	1	2	3	4	Loomaarsti kinnitus	
Seedekulgla	1	2	3	4		
Liikumiselundid	1	2	3	4		
Suguelundid	1	2	3	4		
Toitumus	1	2	3	4		
Kehakaal	kg					

1. Hea; 2. Vajab täiendavat uurimist; 3. Vajab ravi; 4. Märksal

16

V. VAKTSINEERIMINE

Vaktsiini tüüp	Vaktsiini nimi ja lot	Kuupäev [1] Järgmine vaktsiin [2]	Loomaarst
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15		1 2	TEMPEL JA ALLKIRV

1. Mõeldud
 2. Pärivõttes (pärivõttes)
 3. Pärivõttes (süüvõttes)
 4. Rõõrukiit
 5. Närvikõõrukiit
 6. Leptospiroos
 7. Kõõrukiit (paratuberkuloos)
 8. Kõõrukiit (tootmiskõõrukiit)
 9. Pärivõttes
 10. Kõõrukiit
 11. Kõõrukiit
 12. FALV
 13. FALV
 14. Mõõrukiit (SÜÜV)
 15. Võiõõrukiit (SÜÜV)

17

tatud kui vaktsineerimistunnistus – puudub märgest looma märgestuse kohta, omaniku andmed vigased jne. Viimasest tulenevalt töötas ELÜ, eesotsas Paul F. Mõtskülaga, välja siseriikliku lemmiklooma passi.

Pass on mõeldud kõikidele lemmiklooma liikidele ja hobused. Passis on 32 lehekülge, rohelist värvi ja kaanel on märgest- siseriiklikuks kasutamiseks.

Pass on jagatud kümneks osaks:

1. andmed omaniku kohta
2. looma kirjeldus
3. looma märgestus
4. kliiniline läbivaatus, kokku 12 lehekülge
5. vaktsineerimine, 4 lehekülge – 18 vaktsineerimise kohta
6. muud vaktsineerimised, siin on koht selliste vaktsineerimiste kohta, mis eelmises osas puudu
7. parasiitide tõrje
8. operatsioonid
9. kehakaal
10. ravid

Lisana on kolm märkuste lehekülge.

Turustamine toimub läbi ravimfirmade.

Jõudu kasutamisel.

EVS*i* eelkonverentsipäev

Kadri Kääramees

*EVS*i* juhatuse liige*

Me kõik tunnistame, et mitte alati pole tarvis tuua tarku lektoreid välismaalt, vaid ka meie omad kodumaised kolleegid on aastatega omandanud paljutki, mida nad lahkesti on nõus jagama. Millegipärast ei kipu me aga seda suurepärasest võimalust eriti ära kasutama.

Sel aastal otsustas Eesti Väikeloomaarstide Seltsi juhatuse riigisisest erialast infovahetust soodustada ja kuulutas välja konkursi stipendiumile parima omakeelse loomaarstidöö-alase loengu /koolituse eest. Stipendiumi suuruseks otsustati määrata 10 000 krooni. Kõigile kandideerijatele otsustati maksta loengutasu.

Kuna kandidaate kogunes lõpuks kasi-nalt kolm julget – Svetlana Belova, Merit Villemson-Kavak ja Marti Lasn, siis otsustati ettekannete avalik kuulamine korraldada 2006. aasta Veterinaarkonverentsi eelpäeva raames 26. oktoobril. Ruumide ja tehnika osas oli lahkeks sponsoriks Dimela, kes lisas päevakavva ka omapoolse lektori Taanist.

Kuulajaskond oli oodatust napim, umbes kolmekümnepealine, ent see-eest võisid kohaletulnud oma otsusega ülimalt rahule jääda. Lektorid pakkusid suurepäraseid ja huvitavaid ettekandeid veterinaarpraksise erinevatest valdkondadest.

Marti Lasn lahkas kliendi-loomaarsti suhet, kasutades selleks neurolingvistilise programmeerimise põhialuseid („Usaldussuhte loomine“). Kliendisuhe ja selle arendamine on kindlasti ala, millest oleks meie loomaarstidel ka edaspidi huvitav ja

vajalik kuulda.

Svetlana Belova ettekanne „Huvitavaid juhtumeid dermatoloogiast“ haaras oma interaktiivsusega, terve saal saadi kiiresti ja rõõmuga mitte ainult kaasa mõtlema, vaid ka kaasa rääkima.

Viimase ennelõunase esinejana kõneles Merit Villemson-Kavak kasside südamehaigustest, keskendudes eriti hüpertroofilisele kardiomüopaatiale. Ettekanne oli haarav, väga hästi ette valmistatud, suurepäraseks lisaks olid pildimaterjal ja ultraheliuuringute videolõigud.

EVS juhatuse ettepanekul otsustati stipendiumi omistamine sel korral kohalviibijate hääletusega. Mitmed kuulajad kaebasid otsustamise raskuse üle, kuna tõepoolest oli keeruline valida vaid ühte kolme võrdse tugevusega ettekande seast, mis samas käsitlesid vägagi erinevaid valdkondi. Hääletuse lõpptulemusena võitis EVS 2006. aasta stipendiumi suure häälteenamusega Merit Villemson-Kavak oma ettekandega „Hüpertroofiline kardiomüopaatia kassidel“.

Pärast lõunavaheaega astus kõnepul-ti Dimela kutsutud lektor Lise Mogensen Taanist. Sobivalt meile kõigile tuntud SPECIFICu lemmikloomatoitude sarja 10. aastapäevaga Eestis ja sarja hiljutise uuemise kohta kõneles ta oma ettekande esimeses osas SPECIFICu lahjumisdieetidest. Loengu teine pool oli pühendatud loomakliinikute ooteruumide sisustamise ja sobiva kaubapaigutuse põhitõdedele. See on teema, mis pakkus huvitavat ja

kasulikku eelkõige neile, kes igapäevaselt oma kodukliinikutes lemmikloomakaupade ja toitude müügi eest vastutavad.

Sisukale päevale pani krooni SPECIFICu sünnipäevapidu Hansatallis, kus lisaks

söömisele-joomisele toimus kingituste jagamine nii sünnipäevalapsele kui ka sünnipäevalapse poolt, loomaarstidele õpetati kõhutantsu ning tants ja trall kestis kauemgi kui südaööni.

Aasta loomaarst

Priit Koppel

ELÜ president

ELÜ juhatuse I koosolekul pandi paika ühingu eesmärgid ja arutuse alla tuli küsimus, et mida meie loomaarstid siis vajavad. Mida kõike me vajame, aga kõike vajadusi ei suuda ka kõige parema tahtmise juures täita. Esimesena pakuti, et loomaarst vajab tunnustust kas siis klientide, kolleegide või erinevate organisatsioonide poolt. Kiitusega ja tunnustusega on ikka nii, et seda tööd ei tohi jätta kellegi teise hooleks. Viimasest tulenevalt otsustas ELÜ juhatus valida liikmete abil „Aasta loomaarsti“.

Otsustasime seda teha kaasaegselt ehk siis interaktiivselt. Palusime kolleegidel pakkuda nominente, tähtaeg oli 15. september. Õigeks ajaks laekus kuue kolleegi nimed ja avasime hääletuse kodulehel.

Esimene kord juhtub tegijatel ikka, esimene vasikas pidi ju ikka aia taha minema, õnneks seekord läks teisiti. Meie suu-

rim viga oli see, et oli võimalik vaadata hääletustulemusi kõigil kodulehe külastajatel. Lootsime kolleegide autundele, asjata. Mingist hetkest hakkas toimuma „võidujooks“. Statistikat vaadates oli seis nukker, toimus läbinähtav hääletuse võltsimine. Meie kätte jõudis ka e-meil, kus õpetatakse korduvhääletuse tegemist ja soovitatakse tungival hääletada ühe kandidaadi poolt.

Kõigest sellest tulenevalt pidime lähtuma hääletuse reglemendist ja tühistama interneti-hääletuse. Aasta loomaarsti valisid ELÜ ja EVS-i juhatus. Otsustati valida kaks võitjat. Valituks osutusid: Aadu Kolk pikaajalise hea töö eest loomaarsti hariduse edendamisel ja Enel Niin, kui metsloomade marutaudi projekti vedaja. Suured tänud neile tehtud töö eest!

Sellel aastal üritame uuesti ja paremini.

WSAVA/FECAWA kongress Prahas 11.–14. oktoober 2006

WSAVA/FECAWA kongress Prahas 11.–14. oktoober 2006

WSAVA/FECAWA kongress Prahas 11.–14. oktoober 2006

Prof. emer. Hanno Kübar (10.03.1930 – 08.10.2006)

Toivo Suuroja

Pärast pikka ja rasket haigust lahkus meie hulgast Eesti Maaülikooli kauaaegne ja teenekas õppejõud emeriitprofessor Hanno Kübar.

Hanno Kübar sündis 10. märtsil 1930. aastal Põlvamaal Veriora vallas õpetatud agronoomist isa ja kooliõpetajast ema sõbraliku ja tööka pere esimese lapsena.

Lõpetanud kiitusega 1953. a tollase EPA Veterinaariateaduskonna, asus ta oma õpetaja, tuntud Eesti morfoloogi, Julius Tehveri soovitusel aspirantuuri koduloomade histoloogia alal, mille lõpetamise järel kaitses 1956. a edukalt kandidaadidissertatsiooni.

Aastatel 1953–1995 töötas H. Kübar anatoomia, histoloogia ja füsioloogia kateedris: 1953–1956 assistendina, 1956–1960 vanemõpetajana, 1963–1965 dotsendi kohusetäitjana, 1965–1986 dotsendina ja aastast 1986 kuni emeriteerumiseni 1995. aastal kateedrijuhataja-professorina.

1984. a kaitses H. Kübar edukalt Moskvas doktoridissertatsiooni ja talle omistati VAK-i otsusega veterinaariadoktori teaduskraad.

Prof. Hanno Kübar on õpetanud EPA-s ja Eesti Põllumajandusülikoolis tsütoloogiat, histoloogiat ja embrüoloogiat, anatoomiat ja loomakasvatuse aluseid.

Lisaks erialastele dissertatsioonidele on ta avaldanud rohkesti töid koduloomade suguorganiste histo- ja tsütostruktuuri alalt, esinenud ettekannetega rahvusvahelistel kongressidel.

Ta oli õpperaamatute „Histoloogia praktikum“ 1963, 1983 ja „Üldhistoloogia“ 1972 kaasautor.

Aastatel 1964–1969 töötas H. Kübar liiksaks veel EPA kaugõppeteaduskonna ja aastatel 1977–1980 EPA veterinaariateaduskonna dekaanina. Ta oli mitmete erialanõukogude liige.

Prof Hanno Kübar oli tasakaalukas, erudeeritud ja nõudlik õppejõud, kes kõiki talle usaldatud ülesandeid täitis äärmise kohusetundega. Sõbraliku ja abivalmis kolleegina jagas ta meelsasti oma rikkalike erialaseid teadmisi nooremate kolleegidega, abistas ja julgustas neid.

Õppetöö ja üliõpilastega suhtlemine olid professor Hanno Kübarale väga südamelähedased, mistõttu temast kujunes teaduskonna üks hinnatumaid vanema põlve õppejõude.

Iseloomult tagasihoidliku ja looduslähedase inimesena pakkusid talle meeldivat rahuldust mets ja kalaveed. Ka lauluarmastus ei olnud talle võõras.

Akadeemiliselt kuulus emeriitprofessor Hanno Kübar korporatsiooni Fraternitas Tartuensis, mille tegevusest ta kuni tervise halvenemiseni ka aktiivselt osa võttis.

Hanno Kübar oli hea abikaasa ja hoolitsev isa ning vanaisa oma pojale ja tütrele ning lapselapsele.

Mäletame lugupeetud kolleegi Hanno Kübarat heatahtliku, tööka ja tagasihoidliku inimesena.

Dots. emer. Hiljar Pärn **(01.09.1934 – 05.10.2006)**

Toivo Suuroja

Parast pikka ja rasket haigust lahkus meie hulgast oktoobrikuu 5. päeval kauaaegne ja teenekas Eesti Maaülikooli endine õppejõud emeriitdotsent Hiljar Pärn.

Sündinud Saaremaal Valjala vallas Koksi külas põliste talupidajate lasterohkes peres kolmanda lapsena, sai Hiljarile maast-madalast omaseks ja armsaks maatöö ja sellega seotud elulaad. Kodus valitsenud ärgas vaim ja töökus saatsid teda kogu elutee. Et külas tegeldi vilkalt spordiga, kujunes noorest mehest ka tubli ja mitmekülgne sportlane. Algkooli lõpetamise järel 1940. aastal ei tekitanud edaspidise haridustee jätkamine probleeme ja Hiljar Pärn asus edasi õppima temale südamelähedasele veterinaaria erialale Väimela Loomakasvatustehnikumi, mille esimese lennu lõpetas ta edukalt 1953. aastal veterinaarvelskrina. Tehnikumi õppenõukogu suunamisega asus ta edasi õppima tollase Eesti Põllumajanduse Akadeemia Veterinaariateaduskonda, mille lõpetas 1958. aastal loomaarstina. Pärast EPA lõpetamist asus Hiljar Pärn tööle Väandra Veisekasvatuse katsejaama vanemveterinaararstina. Edukas ja vaheldusrikas töö katsejaamas lõppes 1962. aastal seoses Moskva Veterinaaria Akadeemia aspiran-

tuuri siirdumisega prof J. Kaarde soovitusel. Läbinud edukalt aspirantuuri Moskvas, kaitses H. Pärn 1966. aastal kandidaadidissertatsiooni teemal „Kaltsiumi-fosfori defitsiidi varane diagnoosimine, ravi ja profülaktika piimalehmadel Eesti NSV tingimustes” ja talle omistati veterinaariakandidaadi teaduslik kraad. Ka H. Pärna hilisem teadustöö oli seotud koduloomade ainevahetuse ja seedeelundite haigustega, mille kohta avaldas ta trükis ligi 100 erialast publikatsiooni. Juba enne dissertatsiooni kaitsmist, 1965. aasta kevadel asus, H. Pärn assistendina tööle EPA sise- ja nakkushaiguste kateedrisse assistendina, kus ta järjepidevalt töötas kuni 2000. aastani: 1967-1970 vanemõpetajana, hiljem dotsendina. Mittenakkavate sisehaiguste alal pidas H. Pärn loenguid ja korraldas laboratoorseid töid ligi 35 aastat. Lisaks sellele õpetas ta ka koduloomade kliinilise diagnostika kursust. Aastatel 1979-1981 juhatas H. Pärn sise- ja nakkushaiguste kateedrit. Õppetöö ja üliõpilastega suhtlemine oli H. Pärnale südamelähedaseks tegevuseks, mistõttu temast kujunes teaduskonna üks hinnatumaid õppejõude. Lisaks õppetööle oli H. Pärn ka aktiivne ühiskonnategelane ja organisaator,

olles kursusejuhendaja seitsmele loomaarstide lennule.

H. Pärna algatusel on üliõpilased korraldanud mitmeid meeldejäävaid üritusi (vabaõhuteater, isetegevusõhtud, kohtumised jne), mille hulka kuulus ka linnarahva hulgas elevust tekitanud hobustega lõpuaktusele sõitmine.

Oma kodusaare ja Eesti suure patrioodina korraldas H. Pärn 30 aastat järjest üliõpilastele ekskursioone Kurgjale, Vändrasse ja Saaremaale, kus ta talle omasel humoorikal moel ja asjatundjate abiga tutvustas ajaloolisi ja kultuurilisi vaatamisväärsusi.

Spordimehena vedas ta ka teaduskonna ja ülikooli spordielu. H. Pärna algatusel hakati korraldama Balti riikide Loomaarskiteaduskondade õppejõudude ja teenistujate iga-aastaseid sportlikke kohtumisi. Palju aastaid mängis H. Pärn EPA võrkpallimeeskonnas, tulles ka Eesti karikavõitjaks.

Hoolimata mitmest isiklikku elu puudutanud raskest saatuselöögist ja üheksast meditsiinilisest diagnoosist, mis samuti ei olnud kergete killast, rühkis H.

Pärn vapralt edasi. Dotsentide ja teadurite klubi juhatuse liikmena 2000. aasta algusest kuni surmani tegeles ta aktiivselt emeriitdotsentide ja -teadlaste staatuse ja tasustamise küsimustega.

Hiljar Pärn oli hea abikaasa ja hoolitsev isa ning vanaisa oma kahele pojale, tütrele ja kasutütrele ning lastelastele.

Mäletame Hiljar Pärna heatahtliku, sihi- ja järjekindla, hooliva ning kõigile avatud ja huumorimeelse inimesena.

Harald Kreen – 75

Harald Kreen sündis 2. detsembril 1931. aastal Ida-Virumaal Lohusuu vallas Tiirikoja (nüüd Vilusi) külas. Koduakendest avanes suurepärase vaade Peipsi järvele.

Kooliaeg möödus Mustvee I kekkoolis, mille ta 1951. a. lõpetas. 1956. a. lõpetas Harald Kreen EPA veterinaararsti diplomiga ja taotles töösuunamist Saaremaale. Selles, et just saarele, võis olla oma osaka Peipsi vetevälja ääres möödunud lapsepõlvel ja noorusel.

Tööd alustas Harald Kreen Saaremaal tolleaegse Põide masinatraktori jaama juures loomaarstina, kuid kuna seal polnud ei tööruume ega ka mitte piisavalt tegevust noorele loomatohtrile, siis leidis ta peagi võimaluse kolida naabersaarele Muhusse.

Aastatel 1957 kuni 1963 töötas ta Muhu veterinaarjaoskonna juhatajana, olles esimene kõrgharidusega loomaarst Muhus. Tema initsiatiivil ehitati Muhu Liivale veterinaarjaoskonna hoone. Oma ala entusiastina oli ta kella vaatamata valmis abi osutama, püüdes kitsastest oludest hoolimata ellu rakendada kõike uut oma erialal. Harald Kreen on pälvunud Muhu loomapidajate suure lugupidamise. 1963. aastal tuli seoses perekonna loomisega lahku mine Muhust ja kolimine Tallinnasse.

Järgnesid 28 viljakat tööaastat Harjumaal. Aastatel 1963–1991 töötas Harald Kreen Harjumaa Veterinaarakeskuses, esmalt terapeudi ametis, hiljem peaveterinaararst-epizotoloogina. Kaasnes ka tegevus kalade nakkushaiguste spetsialistina Vabariikliku Veterinaarlaboratooriumi

juures. 60-ndate aastate lõpust lisandus otsesele kutsetööle aktiivne tegevus Harjumaa Veterinaarakeskusele uue hoone projekteerimise-ehitamise valdkonnas ja nii jõutigi 1973/74 aastaks kolimiseni Västriku tänavale.

Pärast pensionile jäämist 1991. aastal on H. Kreen jälle Muhu valla elanik ja vee-dab vähemalt 6-7 kuud aastast Muhumaal pere suvekodus, mis on rajatud abikaasa esivanemate poolt ja kus Harald Kreeni lapselapsed on viies põlvkond sellel öuel toimetamas.

Harald Kreen jätkab vähesel määral loomaarsti praksises ja on kolleegide hulgas üks staažikamaid tegevusloa hoidjaid. Endiselt konsulteerib ta loomapidajaid, keda küll tänapäeval on Muhumaal väheks jäänud, ikka annab abi väikeloomade omanikele, püüab kursis olla veterinaaria valdkonnas toimuvaga, osaledes nõupidamistel ja konverentsidel. Ja seda mitte ainult Eestis, vaid ka, näiteks, Soomes. Aastakümnete pikkune sõprus oma Soome kolleegiga on andnud talle võimaluse jälgida erialasse puutuvaid arenguid naabermaal ja käia aeg-ajalt seal ning vahetada kogemusi. Laiade teadmiste- ja suurte kogemustepagasiga ning mõnusalt humoorika jutuvestjana on Harald alati oodatud kolleegide ühisüritustele. Harald Kreen on eeskujuks paljudele noorema põlvkonna loomaarstidele.

Tervist ja jaksu Sulle, Harald!

Perekonnakroonikat sirvis ja Haraldit käis kolleegide nimel õnnitlemas Vladimir Vahesaar.

Aadu Kolk

Toivo Järvis

Eesti Maaülikool

Eelmise aasta lõpus läks igati väljateenitud vanaduspuhkusele kauaaegne veterinaariateaduskonna dekaan (1980-1994) Aadu Kolk, kes oli veterinaarse hariduse andmisega seotud rohkem kui poole oma elust – alates 1963. aastast.

2006. aasta Veterinaarmeditsiini konverentsil anti EPMÜ teenetemedali ja aukirjadega pärjatud mehele Eesti Loomaarstide Ühingu poolt/täpsustan, mida täpselt/

Viimased kuus aastat panustas Aadu Kolk meie veterinaarse kõrghariduse eurotasele viimise eest ning tulemused on igapäevale näha.

„Eestikeelse veterinaariaõppe säilimine on oluline ka veel tänapäeval,“ on Aadu Kolk veendunud ning selle säilimise nimel on ta kõvasti tööd teinud.

Nüüd on sama meelt ka enamik neist, kes eelmise sajandi lõpus Tartus veterinaarse hariduse jätkamise suhtes otsustavat häält omasid, ent tol ajal seda kaheldava tulevikuga plaaniks pidasid.

Kui veterinaarkool Tartus 1848. aastal avati, oli selleks kaks põhjust. Peamine põhjus oli tollase Vene impeeriumi imperialistlik poliitika: 19. saj. keskpaiku vedas armeed edasi ju põhiliselt hobune, oli vaja arste, kes suudaks hobuste eest hoolitseda ning seega armee mobiilsust säilitada. Teiseks põhjuseks oli kariloomade veterinaarne järelvalve.

Ohte, et veterinaaria emakeeles õpetamine Tartus ära kaob, on ajaloo jooksul olnud mitmeid. „Üllatav, et ka esime-

se Eesti Vabariigi ajal, kolmekümnendatel aastatel, leidis juhtpositsioonidel olevaid loomaarste, kes arvasid et teaduskonda on raske ülal pidada ning lihtsam on arste välismaalt sisse tuua,“ toob Kolk paralleeli ajaloost.

1999. aastal, kui oli PHARE-projekti alustamine, öeldi samuti, et teaduskond vajab liiga palju raha, õppemaksud ei kata tegelikke õppekulusid, et teaduskond ei ole võimeline PHARE-projekti üldse rakendama ning lihtsam on teaduskond põhja lasta ja ära kaotada. Diskussioonid ajakirjanduses ja kuluaarides paisusid üleriiklikuks kõneaineks ja nii nagu ikka oli nii pooldajaid kui vastuseisjaid.

Õnneks leidis neid, kes suutsid ka võimatusena näivas situatsioonis leida võimalusi asuda neid teostama.

Veterinaariaõppe likvideerimisest ei räägita enam ammu ning lähitulevikus pole vaja karta, et sellealanne diskussioon tekib.

Nüüd on lood vastupidi, mu vestluskaaslane teab rääkida, et alles hiljaaegu taotles Helsingi Ülikooli loomaarstiteaduskond Soome riigieelarvest raha juurde ning neile vastati, et milleks, eestlased ju niigi koolitavad Soome jaoks loomaarste. Soomlasi õpib Tartus kokku üle 60.

„Meil on väga hea ja kaasaegne raamatukogu, kus on palju erialaseid raamatuid tervest maailmast,“ kiidab Aadu Kolk, inimene kes oskab raamatuid hinnata ja on ka ise mitmete raamatute ning artiklite autor ja kaasautor. Oma sõnade kinnituseks viitab ta raamatule laual, mis intervjuu tegemise ajal, 2006. aasta viimastel päevadel, kannab aastanumbrit 2007. „Paljud Euroopa õppeasutused ei oma veel nii uusi raamatuid kui meil on. Rääkimata uuest aparatuurist, paljud mudelid on lausa uusimad mis maailmas saada. Need on niivõrd uued, et paljud Euroopa kolleegid, olgu nad siis Saksamaalt või Itaaliast, on hämmastunud neist seadmetest ning ohkavad, et oleks ka neil ka selliste seadmetega võimalik töötada...“

Me ei saa territoriaalselt kunagi väga suureks riigiks, ka rahvastiku poolest mitte, aga õppe ja teaduse poolest võime olla võrdväärseid suurriikidega.“

Ühe lisavõimalusena veterinaarse kõrgkooli säilimisele ja edasiarendamisele Tartus näeb Aadu Kolk ka ingliskeelsete õpperühmade avamist, et tõmmata siia rohkem õppureid teistest riikidest, kuid selle mõtte tulevik sõltub juba tema järeltulijate tööst ja tegevusest.

Veterinaaria on iseseisva riigi üks alustala

Euroopa Veterinaariaõppeasutuste Assot-

siatsiooni 95st liikmest on Euroopa Liidu ametliku tunnustuse pälvinud vaid 37. Assotsiatsioon näeks meelsasti, et euroliidus saaks töötada vaid tunnustatud koolide lõpetajad, kuid paraku on praegu neid riike, kus pole tunnustust ühelgi õppeasutusel, väga palju. Ja koolide tase kõigub seinast seinast.

Mida peaks tegema aga riik, kes tõepoolest ei saa endale ise veterinaararste koolitada? Kes lähevad sinna tööle? Mis keeles nad seal suhtlevad? Ja karta on, et kui tekib kriisilukord, on sisserännanud loomaarstid esimeste seas läinud tagasi oma kodumaale ja mitte keegi ei saa neid sundida jääma. Rääkimata sellest, et nad tahavad ka Euroliidule vastavat palka saada või mis saab siis kui liit lagunema peaks ja Eesti jälle väike iseseisev riik oleks.

„Ühe riigi ja rahvuse sõltumatus ja iseseisvus on kui vundament, mis koosneb teatud kividest. Üheks selliseks on kindlasti rahvuslik meditsiin, arstid ja õed, kes suhtlevad emakeeles. Ning üheks kiviks on kahtlemata rahvuslik veterinaaria,“ on Kolk veendunud. Veel on ta veendunud selles, et ka Eesti kaitseväes peaksid olema veterinaarid, kuigi neid seal praegu pole. Toiduohutus on veterinaaria valdkond ning sellega peaks kindlasti tegelema armee veterinaarteenistus.

Paljudes riikides on see niiviisi korraldatud ning ilmselt saab see nii olema ka meil. Kunagi.

Veterinaar = loomaarst?

Veterinaaria on väga lai mõiste. Tunduvalt laiem kui ainult loomade arstimine, loomaarstiteadus ja -õpe. Väidetavalt tuleneb sõna „veterinaaria“ omaaegsest antiikmaailmast, kus Veterinus oli see mees, just nimelt mees, kes hoolitses sõjaväes transpordi eest. Transport tol ajal oli siis kas härgadega või hobustega.

„Me muidugi kasutame seda ilusat eestikeelset terminit „loomaarst“, kuid kui me vaatame neid inimesi, kes on meie instituudist või varasemast teaduskonnast saanud diplomi, siis veidi üle poole ehk enamus ei arsti oma elu sees ühtki looma. Mitte kunagi. Nad saavad diplomi nii, et nad ka õppimise kestel ei arsti ühtki looma.

Paljud lõpetanud lähevad tööle administratsiooni, laboritesse, ravimfirmadesse ja muudesse valdkondadesse. Nad ei arsti iialgi ühtki looma, ja pole selleks ka vajadust,“ räägib kauaaegne veterinaariateaduskonna dekaan. „Arvan, et veterinaaria ja veterinaararstid peaks ikkagi jääma, kuid nimetused veterinaararst ja loomaarst pole sugugi mitte võrdusmargiga ühendatavad. Minagi olin viimased neli aastat pühendunud PHAREle, st olin ametnik. Kuid ka see töö pakkus mulle rõõmu ja väga meeldivaid kontakte.“

Ning mis kõige tähtsam – see töö andis suure panuse tervele Eesti veterinaariale.

Elutee käänakud

Aadu Kolk sündis loomaarsti perekonnas 1937. aastal Põltsamaal. „Just loomaarsti,“ rõhutab ta. „Mu isa oli tõeline loomaarst, ta lõpetas 1927. aastal, töötas Põltsamaal ja rajas sinna ka ilusa veterinaarkliiniku.“ Kliiniku projekti autoriks oli tolaegne kulus arhitekt Olev Siinmaa.

Loomulikult sai ta isa kõrvalt juba varakult loomade ja nende ravimisega tutvusteha. Ravimeetodid ja vahendid oli tol ajal muidugi hoopis teised kui tänapäeval.

Pärast EPA veterinaariateaduskonna lõpetamist 1960. aastal tuli erialane töö ilusate nimedega asutustes: Kingissepa Lihakombinaadis tehnoloog ja tootmisala juhataja (1960–61) ning veterinaararst Sotsialismi Tee kolhoosis (1961–63). Pärast seda aspirantuur ning edasi juba töö teaduskonnas.

„Väitekirja kaitsesin Moskvas 1969. aastal, valdkond oli huvitav ning tuli välja päris üllatavaid fakte. Näiteks uurisin, miks farmidest, kus oli askaridoos, läksid lihakombinaati suhteliselt paremas toitumuses ja rammusad sead lihakombinaati. Põhjuseks oli sotsialistlik plaanimajandus. Kuna solkmehed teevad läbi hepatopulmonaalse rände, kaasneb sellega kopsuinfektsioon ja suur surevus. Et aga lihaplaan vajab täitmist, siis need vähesed loomad, kes ellu jäid, nuumati paksums. Lihtne seletus.

Tänapäeval see nii enam muidugi pole, kuid ka tänapäeval põhjustavad solkmehet rändest tekkinud kopsupõletikud suurt põrsaste suremust, ilma et seda sageli teadvustataks.

Või siis näiteks diktüokauloos – 40% vasikate tolaeegsest suremusest langes diktüokauloosi arvele. Ma poleks uskunud, et see näitaja nii kõrge võib olla!“

Aadu Kolgi poeg Andres Kolk õppis samuti veterinaariat, kuid pärast diplomaatide kooli lõpetamist on tal teised teed ja tööd. Isa arvutis on pilt, kus Andres on kõrvuti George W. Bushi ja tolle abikaasaga. Eelmisel aastal tehtud, siis kui Andres oli Eesti konsul Ameerikas. Andres Kolk on seni ainus veterinaar, kes lõpetanud diplomaatide kooli.

Õpi kuni elad

Veterinaaride seas on enesetäiendamine praegu väga populaarne. Aadu Kolgi laual on rida riikide lippe, kust on tulnud siia veterinaaria ja loomakasvatuse alaseid loenguid pidamas. Kannab ju instituutki praegu nimetust: veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut.

„Veterinaaria peab, eriti praeguses üha uuenevas majandussituatsioonis, integreerima ka teiste valdkondadega, mis on loomaarstindusest võrdlemisi kaugel. Põl-

lumajanduses on praegu nõudmine selliste meeste järele, ja soovitakse tõesti just mehi, kes tegeleks lisaks arstimisele ka kõige muuga, oleks võimelised töötama tänapäevases suurfarmis, täitma juhi kohuseid, tegelema personaliga ning oskama ringi käia kaasaegsete seadmetega. Selliste meeste palk on kordi kõrgem kui Eesti keskmine, lisaks muud boonused.“

Targad mehed on hinnas igal ajal (eks naised ikka ka ☺), ent veterinaaria on amet, kus meeste ja naiste tööd pole päris ühesugused.

Veterinaariatudengite seas on viimastel aastatel feminiseerumine läinud äärmuseni. Esimesel kursusel on praegu noormeestega väga kitsas käes. „Neiud, kes siia tulevad, on muidugi väga tublid, enamik neist soovib saada väikeloomaarstiks. Selles osas saavad nad hea ettevalmistuse.“ Väikeloomaarstegi on praegusel ajal vaja tunduvalt rohkem kui mõned aastad tagasi, ent võibolla on soovijaid siiski veidi liiast. Eks elu näitab.

Veterinaaria, nagu ka muud eluvaldkonnad on viimaste aastakümnetega jõudsalt edasi läinud ning paljud tõekspidamised muutunud. Instituudis mitmeid loenguid pidanud üle maailma tuntud Ghenti Ülikooli lektor Geert Opsomer, kes loengutel on ka väga osav kehakeele kasutaja, tõi näite, et tänapäeva lüpsikarja ja ka lihaveiste kasvatus on paljudes riikides jõudnud juba nii kaugele, et kõik vajalikud tööd tehakse ära tööpäeva kestel. Seega loomaarstide praktiliselt pole öiseid väljasõite sünnitusabi andma. Kui poegimis-aeg on käes, helistab loomaomanik loomaarstile ja lepatakse keisrilõike asjus kokku. Rutiini käigus on vahel juhtunud sedagi, et lõige tehakse ära, ent vasikas on juba enne ära sündinud ning kepsutab lõbusalt karjamaal. Eelkõige puudutab see küll suurte järglastega lihaveiseid.

Suund on õige

„Ma võin rahuliku südamega vanaduspuhkusele minna,“ ütleb Aadu Kolk, „Sest suund, kuhu liigutakse, on õige. Baas on olemas, kliinik on olemas ja peamine – motiveeritud inimesed on olemas. Nemad on need, kes veterinaariat Eestis edasi viivad.“

Mul on tohutult hea meel, et enamik meie õppejõude on noored ja keskealsed. Nad on väga suhtlemisaltid ning vastuvõtlikud kõigele uuele, ainuüksi PHARE-projektide raames andsime välja üle 60 lähetuse välisriikidesse ning need polnud mitte 1-2 päevased lähetused, kus lihtsalt käiakse ära, vaid ka sellised, kus terve semester töötati teises ülikoolis. Sellega kaasnesid isiklikud kontaktid, mis tänapäeva teaduses on vältimatud – kui tahetakse midagi teha, peab olema meeskond.

Noored ja keskealsed on võimelised lugema tänapäevast väliskirjandust ning suhtlema vabalt teiste riikide kolleegidega. Ja mis väga tähtis – nad on hästi motiveeritud.

Ehk jääb vaid soovida veidi rohkem kollektiivsust. Tänapäevased raamatud on enamikus kollektiivse töö tulemused, autoreid 5–6 või rohkemgi. Mõnel raamatul, näiteks teraapiaalasel, on autoreid loetletud üles lausa kümnel leheküljel. Iga autor tunneb oma kitsast ala.

Ka meil on viimasel ajal hakanud asi muutuma kollektiivsuse suunas. Viimastel aastatel valminud toidutehnoloogia alased doktoritööd on olnud kollektiivsed tööd.“

Suuri plaane vanaduspensionini veetmise osas tal veel tehtud ei ole, kuid kindlasti on nüüd võimalus puhata ja kodustega koos olla. Teha neid tegemisi, mis siiani töö tõttu tagaplaanile lükatud sai.

Enel Niin – Aasta Loomaarst 2006

Kaie ?

Esimese Eesti Loomaarstide Ühingu poolt valitud Aasta Loomaarsti tiitli pälvis Veterinaar- ja Toiduameti Loomatervishoiu- ja loomakaitse osakonna juhataja Enel Niin.

Viis päeva enne tiitli saamist läks Enel kolmanda lapsega dekreetpuhkusele.

“Juba kevadise tõrje ajal lootsin, et ehk on kogu selle asja ainus kõrvalmõju see, et lapsest tuleb lendur,“ naerab Enel, kes marutaudi likvideerimise projekti võib tinglikult samuti enda lapseks nimetada. On ta ju selle juures piltlikult väljendudes viibinud eostamisest sünnini. Ja loodab, et ehk näeb ta lõpuks sedagi, kuidas lapsuke sirgub terveks, toredaks ja tubliks ehk kuidas Eestist saab marutaudivaba maa.

Ütle palun ausalt, su eluunistus oli kindlasti saada lenduriks?

Hehee, eks ma olin paar korda ikka lennanud ka. Mõnikord komanderingus käinud, reisijana ikka, ja paar proovisõitu teinud, kui olime marutaudi vaktsiini levitamiseks sobivad lennufirmad välja valinud.

Algne idee oli, et lendan ise ainult kogemuse saamiseks, sest on paha õpetada teistele tööd, mida ise hästi ei valda ja pealegi peab protsessi keegi ka maa pealt juhtima. Kuid kuna vastupidavaid külvajaid oli raske leida, siis tuligi nii välja, et mina ja Marjana Laine, kes täidab minu asemel praegu ka büroojuhataja kohustusi, pidime ise lennukisse palakesi lennutama minema.

Hämmastav, et lõviosa külvajatest enam teist korda lennukisse külvama ei istu. See raputamine ja vaktsiinihais on

kõike muud kui meeldiv. Enamik külvajatest on oksendanud, ka minul juhtus seda kevadel paar korda, kuid selle kannaksin pigem raseduse arvele.

Tavaliselt on nii, et esimene lennureis on väga paha, teine kord parem ja kolmas kord veel parem. Neid, kes kolmanda korral on jõudnud, on aga väga vähe. Kevadel korraldasime õppepäeva, huvilisi tuli ligi 50 inimest, neist kümmekond oli peale katselendu asjast endiselt huvitatud, kuid reaalse tööga hakkas tegelema vaid 2! Külvamine on füüsiliselt raske töö. Mõned üksikud inimesed siiski on, kes on suutnud seda tööd teha.

Kevadel oli külvata veelgi hullem, lennuk laperdas maa ja õhu soojuste erinevuse tõttu üles-alla ja tuule jõul külgedele, päike küttis kabiini palju soojemaks kui sügisel ja vaktsiinihais hakkasid palju vastikumalt haisema.

Kuna kontoritööd ei saanud ka päris unarusse jätta, siis üritasime Marjanaga vaheldumisi kontoris olla, nii et maalolija võttis oma õlule kogu maapealse logistika ja ühe lennuki külvitöö. Kuid sageli juhtus ka nii, et Marjana oli ühes ja mina teises lennukis, kolmandasse siis õnnestus keegi kolmas saada.

Iseenesest on ju lendamine päris põnev. Külvamine toimub 150 meetri kõrguselt, see on kõrgus, kust näeb päris hästi, mis maa peal toimub – kus varastatakse metsa või kus koerad vabalt ringi jooksevad või kus metsloomi rohkem on. Kui tervis vastu peab ja kui on tekkinud juba õige külvamisharjumus, jõuad märgata ka muud kui vaid vaktsiinipalu.

Põnevust kahandab tunduvalt teadmine, et pead muretsema kõige kaasneva pärast – kas vaktsiinide logistika sujub, kust saada külvajad, kas lennukid peavad vastu, et infokampaania õigesti jookseks, et keegi üle piiri ei eksiks (nagu minuga kevadel juhtus), et ei külvataks põhjuse ta liiga palju ega liiga vähe ega valedesse kohtadesse ning kõige muu kõrvalt tuleb ka ajakirjanike või närviliste kodanike kõnedele vastata.

Neil vähestel hetkedel, kui maale saad, selgub, et jälle on mõni probleem tekkinud, mis tuleb kohe-kohe lahendada. Muretsema lennukis küll saab, aga probleemidele lahenduse leidmiseks jäävad napid maapealsed minutid. Tugeva müra ja lennuinfo kanalite segamise tõttu ei saa lennukis mobiili kasutada.

Päevi, kus kõik sujub plaanipäraselt, peaaegu polegi. Ja kui ka sujub, siis võib jälle ilm alt vedada!

Projekti praktiline läbiviimine ja rahade leidmine on ikka paras peavalu.

Kust need rahad siis tulevad?

Euroopa Liit maksab poole vaktsiinist ja poole külvamisest, Eesti riik kannab ülejäänud kulud. Lisaks vaktsiinile ja külvamisele tuleb läbi viia teavituskampaaniat,

küttida järelkontrolliks loomi, teha marutaudiseiret jne.

Kaks korda aastas korraliku vaktsiiniga ja hoogsas tempos tehes kulub umbes 33–35 miljonit krooni. See on terve aasta maksumus. Palju sõltub ka näiteks kütuse hindadest – sel kevadel hüppasid need lakke ja see andis kohe tunda.

Põhiline mure ongi, kas ja millal raha antakse, millal saab hanked avada, koostööpartnerid välja valida jne. Kui asi pooleli jääks, oleks kogu senine vaev ju asjatu.

Tegemist pole odava protsessiga, kuid see on suuresti valikute küsimus. Igal aastal kulub loomade ja inimeste marutaudivastase vaktsineerimise ning marutaudi seire peale miljoneid kroone. Valida on, kas maksta 3–5 aastat igal aastal ligi 35 miljonit või maksta lõputult igal aastal miljoneid hädapäraste meetmete eest, elada pidevas marutaudiohus ning leppida sellega, et igal aastal sureb sadu loomi marutaudi. Näiteks 2003. aastal, kui mu mälu mind ei peta, suri 51 lehma marutaudi – terve laudatäis loomi ju! Lisaks koeradkassid ning metsloomad.

Mina olen elus kaks korda pidanud kontakti tõttu nakatunud loomaga läbi tegema marutaudivastase süstikuuri – ei ole hea tunda, et võid olla haigestunud marutõppe. See, et inimesed pole viimasel paarikümnel aastal nakatunud, on suuresti õne ja nii loomaarstide kui humanimeedikute hoolsa igapäevatöö tulemus. Kõige suurem riskigrupp on lapsed!

Kuidas vaktsiini külvatakse?

Piloot on roolis, külvaja tagaistmel. Väike lennuki salong on mõõtmete poolest umbes sama suur kui autokabiin. Piloot istub juhi kohal, külvaja diagonaalis tema taga. Kõrvalistuja iste ja tagaistme teise poole seljatugi on eemaldatud, et teha ruumi vaktsiinikottidele.

Ka lennufirmale oli see esimene kogemus ning algul kinnitati meile, et selliseid lende pole võimalik teha – lennukõrgused

ja -kiirused pole õiged. Lõpuks suutsime kompromissi leida.

Külvamise ajal, näiteks kevadel, tegi külvaja maksimaalselt neli külvireisi päevas – ligi 12 tundi õhus. Maandumise ajal andsime talle süüa, saatsime kempsu, täiendasime ta vaktsiinivaru ja saatsime lennukisse tagasi. Tempo oli üsna tappev, eriti kevadel, kui lennuks sobivat valget aega on rohkelt.

Algul mõtled, et see on ju nii lihtne – võtad pala ja loobid alla, loed kotte, lennujooni ja minuteid, aga lõpuks hakkavad segi minema nii kotid kui minutid... Sellised rutiinsed tegevused muutuvad pika aja peale tohutult väsitavaks.

Külvitoru läheb külvaja vasaku käe juurest alla läbi pagasiluugi. Õlakõrgusel toru otsas on lehter, kuhu tuleb palad sisse loopida. Salongis on korraga tavaliselt 20–24 vaktsiinikotti, igas 200 söödapala –20 °C juures. Kotid on külje peal, jalgade juures, külvatav kott süles. Päris jahe töö ka veel kõigele lisaks.

Ühe koti külvamiseks kulub ca 6 minutit 10–20 sekundit.

Põhimõte on külvata võimalikult kiiresti ja ühtlaselt üle terve Eestimaa ajal, mil söödapalad rebaste-kährikute jaoks kõige atraktiivsemad on. Eestimaa on jaotatud külvialadeks, keskmine külviala on 240 km², selle külvamiseks kulub ca 2 tundi 15 minutit. Vastavalt sellele, mida aknast näed, tuleb palu alla loopida. Kui all on hea õhuke mets või raba, loobid pala alla iga 2 sekundi tagant. Kui all on veekogu või vesine raba, kus loomade jooksuradasid pole näha, siis sinna ei külva. Ükski ala ei tohi ilmaasjata vahele jääda. Kui tuukse vaktsiinikotid tagasi, vaatame piirkonna kaardilt üle ja võrdleme, kas kottide ülejääk on põhjendatud. Kevadel jäi kotte üle näiteks seepärast, et olid intensiivsed põllutööd – pole ju mõtet külvata nii, et traktor künnab pala kohe maa sisse, või kui sügisel näiteks kartulivõtjad põllul on.

Mõte peab kogu aeg ergas olema, see pole lihtsalt tuim loopimine. Ja kogu aeg kõõlud, kael kange, lennukiakna peal.

Pikalt lennukis viibida on tohutult kurnav. Piloodidki räägivad, ja ise tundsi ka, et väikelennukis suur osa ajutegevusest justkui peatub. Tunned, et mingi osa mõtetest justkui hangub. Minu jaoks kõige kurnavam oligi see, et külvates väsid, aga maale jõudes pead teiste koordineerimiseks ja innustamiseks ikkagi jõudu leidma.

Terve Eestimaa ülekülvamiseks kulus kevadel 25 päeva, sügisel läks 39, millest seitsmel ei saanud tööd teha halva lennuilma tõttu. Haruharva juhtus, et lennata küll sai, aga külvata ei kannatanud – pilved olid nii madalal. Sügisel oli paar päeva udu või olid ilmad nii külmad et aknad läksid lendamise ajal jäässe. Sellised puhtpraktilised mured, mille peale enamik inimesi ilmselt ei tulegi.

Miks sinust loomaarst sai?

Tegelikult oleks väga kummaline olnud, kui must poleks loomaarsti saanud – mu isa ja ema on loomaarstid, vanem vend õppis loomaarstiks, üks vanavanem on teeneline hobusekasvataja, teine teeneline zootehnik. Mu lapsepõlv möödus suuresti villise tagaistmel, ja kui emal käsi looma sisse ei mahtunud, kutsus ta mind – mul oli väiksem käsi – ja juhendas, mida teha.

Loomulikult mulle ikka meeldis see amet ka, lõpetasin EPMÜ 1998. aastal.

Kaks aastat olin tööl Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu Kehtna Seemendusjaamas ülisuurte loomade praksises – pooleteisetonnised pullid ja poolesajakilosed kuldid olid minu patsiendid.

Veterinaar- ja toiduametis olen ametis olnud juba kuus aastat.

Sinu lastestki saavad loomaarstid?

Mine tea, eks nad ole loomaarsti elu sünnist saadik näinud. Ega see loomaarsti amet pole kindlasti parim elukutse, aga ükski amet pole ju ideaalne. Omad head-

vead on kõigel. Igal juhul on see väga vaheldusrikas amet.

Praegu oled alates oktoobri lõpust lapsehoolduspuhkusel, kuid millega lisaks marutaudi likvideerimisele veel tegelesid?

Sageli küsitakse, mida siis üks ametnik siis ka teeb. Marutaudi vastu võitlemine on ehk ligi kümnendik mu tööst.

Igapäevast ametnikutööd teen. Kõrvalseisjale võib ametniku elu ju väga turvaline paista – saab soojas toas pabereid krõbistada – aga tegelikult on tööd palju. Loomahaiguste seire, loomade kaitse nakkushaiguste eest, seireprogrammide jälgimine, tulevikuprogrammide kavandamine, neile rahalise katte taotlemine ja tulemuslikkuse analüüs. Selle üks osa on ka marutaudiprogramm.

Marutaudi tõrje programmist räägiti väga pikalt, see oleks pidanud juba palju varem käivituma, aga mitmeid kordi jäi see nii raha kui ka erinevate ministeeriumide ja ametkondade koostöö taha. Realne tõrje käivitus eelmise aasta sügisel, kuigi projektiga on vaeva nähtud ligi neli aastat vähemalt.

Nüüd jäi projekti edasise käekäigu põhiraskus Marjanale.

Kevadel siis uuesti?

Ikka, Euroopa Liit on rahastamise otsuse juba avalikustanud, loodetavasti eraldab rahalised vahendid järgmiseks aastaks ka Eesti riik.

On sul muid hobisid peale lendamise?

Ega väga ei jõuagi lisaks tööle midagi muud teha. Lapsed on ju ka väikesed – poiss 7- ja tüdruk 3-aastane. Kui kellelgi mu kodukandis juhtub loomaga mõni probleem, eks siis ikka aitan. Aitan ka ema talumajapidamises, talu pole küll väga suur – kümme-kond veist, paar emist, sadakond kana, 45 hektarit haritavat maad. Hobune sai õnnelt hukka. Kui ma lähitulevikus kolme lapse ja muude tegemiste kõrvalt jõuan, loodan endale peagi hobuse võtta.

Mis loomad sul endal on?

Hetkel on ainult koer. Taks. Tegelikult on seegi naabrite koer, kes on meie juures talvitumas. Ma ise eelistan pigem selliseid koeri, kellele pai tegemiseks ei pea kummarduma.

Mida arvad Aasta Loomaarsti valimisest ning sellest, et just sina selle tiitli said?

See, et aasta loomaarsti valimisega algust tehti, on äärmiselt positiivne. Teine ühingu suursaavutus sel aastal oli, et loomaarstidele tehti lõpuks ometi kindlustus. See on tõsiselt suur ja väga vajalik tegu, millest on aastaid juttu olnud.

Kui ma Aasta Loomaarsti nominendiks sain, olin üllatunud, sõnatu ning veidike õnnetu. Osalt netihääletuse pärast – mõtlesin, et olen nagu mõni Delfi-tibi, kelle poolt või vastu hääletatakse selle põhjal, kas nägu meeldib või ei.

Et ametnik pannakse kandidaadiks oli minu arust juba iseenesest suhteliselt erakordne. Olin täiesti kindel, et mina mitte mingil juhul valituks ei osutu, seepärast läksin ka julgelt konverentsile. Kõik kandidaadid olid oma eriala väljapaistvad esindajad. On ju väga raske loomaarstide tööd pingeritta seada, võrrelda üht loomaarsti teisega. Ilmselt ei tee keegi meist, ka mina mitte, oma tööd sellepärast, et mingit aunimetust saada. Teen tööd seepärast, et – see on vist kasvatuse viga – kui olen mingi asjaga tegelema hakanud, ei saa seda pooleli jätta. Ja konkreetset seda marutauditõrje-projekti teen seepärast, et ma ise usun, et seeläbi saab marutaudi riigist välja tõrjutud. Et kellegi, ka minu ja mu laste, elu läheb paremaks ja ohutumaks.

Täna kõiki kolleege, külvajaid ja piloo- te kes on programmis aktiivselt osalenud, kõiki, kes passiivselt toetanud ning loomulikult ootan kevadel kõiki, kes tunnevad, et tervis kannatab ja aega ning tahtmist jätkub, uuele vaktsiinireidile!

40 aastat Tartus (6)

Madis Aidnik

Eesti Maaülikool

Professor Elfriide Ridala (11.12.1903— 5.09.1974)

Professor Vassil Ridala (9.03.1906— 19.02.1985)

Teaduskonna ajaloos on olnud ainult üks professoritest abielupaar – Ridalad.

Elfriide on sündinud Kuremaa vallas ja tema neiupõlvenimi oli Kalamees. Eesti Vabariigi algaastatel hakati loomaarstiõppesse vastu võtma ka naisi. Esimese naisena lõpetas 1925. aastal Otilie Therese Markus (eestindatuna Tiiu Koplus). Kokku lõpetas loomaarstiteaduskonna esimese Eesti Vabariigi ajal 13 naist, nende seas Elfriide Kalamees 1929. aastal. Järgmisel aastal abiellus ta Vassil Ridalaga. 1935. aastal sai temast veterinaarmeditsiini lektor, kaitstes dissertatsiooni: "Hügieenilisi uurimusi Tartu müügipiima kohta". Doktorikraadile vaatamata jäi Elfriide Ridala aastateks vanemassistendiks. Pärast professor Elmar Rootsi emigreerumist Sakamaale veebruaris 1941 kinnitatakse E. Ridala 16. aprillil 1941. a. loomatervishoiu ja loomsete toiduainete hügieeni kateedri professoriks ja juhatajaks. Mõned allikad väidavad, et professori kutse omistati tal 1940. aastal. Minu käsutuses olnud materjalide põhjal võin öelda, et see väide ei vasta tõele. 1941. aasta suvel algab saksa okupatsioon ja E. Ridala vallandati. Selle tagamaid ei õnnestunud mul ajalise distantsi tõttu täpselt teada saada. Levinum versioon on, et sakslased lubasid riigiteenistuses olla ainult ühel abikaasal, seega tuli ühel Ridalatest õppejõu kohast loo-

buda. Kaks päeva pärast Tartu vallutamist Punaarmee poolt, s.o 27. augustil 1944 asus E. Ridala taas tööle professorina ja kateedrijuhatajana. Nendele ametikohtadele jäi ta kuni surmani. Aastal 1952 sai temast Eesti Põllumajanduse Akadeemia Zootehnikateaduskonna esimene dekaan. Seda ametit pidas ta kuni 1958. aastani. E. Ridala pühendas end peamiselt piimahügieenile ja mastiiditõrjele ning loomatervishoiule. Loomatervishoiu alal juhendas ta nelja kandidaadidissertatsiooni, mille autoriteks olid J. Tedrema, R. Aluoja, R. Rautits ja E. Puusepp. Minu kokkupuude E. Ridalaga toimus põhiliselt kuuekümnendate aastate teisel poolel, kui olin üliõpilane. E. Ridala juhitud kateeder paiknes peamiselt Vene tn 38 hoones teisel korrusel. Hoone oli vana ja kehvas seisus. Eriti halb oli olukord just professori enda korrusel. Pehkinud seinad ja viltu vajunud aknad ei pidanud sooja. Külmal talvekuudel näpistas külm nii kateedri personali kui üliõpilasi. Ei olnud harvad need päevad, kus eesotsas professoriga tuli laboris mantlid selga tõmmata ja raudahju juures soojendada. Loenguid pidas professor oma kabineti lähedal asuvas nn. kaldauditooriumis. Tegemist oli teaduskonna suuruselt esimese auditooriumiga. Professor oli naisterahva kohta küllalt suure "kondiga" ja kõva häälega, mis igati õppejõu renomeele kasuks tuli. Aga üliõpilased ei pannud seda vahel millekski. Kui lärm auditooriumis liialt suureks läks, siis Elfi (nii teda üliõpilased isekeskis kutsusid) tõstis hääle Vargamäe Krõõda tasemele ja hüü-

dis: "Seltsimehed! See, millest ma räägin on ülimalt tähtis teie tulevases kutsetöös". Mõneks ajaks oli rahu jälle majas.

Nõukogude ajal eksisteerisid kõigis kõrgkoolides Üliõpilaste Teaduslikud Ühingud (ÜTÜ), mille eesmärgiks oli üliõpilaste kaasamine koos õppejõududega teadustöösse. Igas teaduskonnas olid oma ÜTÜ osakonnad, mille eesotsas oli õppejõud (juhendaja) ja ka üliõpilasest esimees. Need kaks persooni olid "ülemusteks" üliõpilastest moodustatud nõukogule. Alates 1962. aastast oli ÜTÜ veterinaariateaduste osakonna juhendajaks prof E. Ridala. Teadmata põhjustel ja teadmata kelle poolt pandi mind stuudiumi keskpaias teaduskonna ÜTÜ esimeheks. Nii sattusin prof E. Ridalaga lähemasse kontakti. Veendusin, et ta tundis end noorte keskel suurepäraselt. Talle meeldis olla hoolitseva ema ja perenaise rollis. Ta valdas mitut võõrkeelt, kaasa arvatud vene keel. Iga õppeaasta kevadsemestril korraldati ÜTÜ konverentse, kus meie üliõpilaste kõrval esinesid ettekannetega ka väljastpoolt

Eestit kutsutud üliõpilased. Enamasti tulid külalised Jelgavast ja Kaunasest, kuid ka Leningradist ja Moskvast. Külalisüliõpilastele oli kombeks konverentsi lõpupäeval anda ühes Tartu restoranis pidulik õhtusöök. Millest see kinni maksti, ei olnud mulle kui üliõpilasele teada. Mis seal patu salata, nii mõnigi kord läks pidu kallimaks kui plaanitud. Elfi oli sellega alati arvestanud ja maksis omast rahakotist kõik ülekulud probleemi tekitamata kinni. Ridalaid peeti "rahva" seas koonerdajateks. Kui see Vassili kohta võis tõesti nii olla, siis Elfriidest ma oma kogemustest küll ei julgeks nii arvata.

Vassil Ridala oli sündinud Muhumaal kõrtsmiku pojana. Perekonnanimi Ridala on eestindatud. Kuni 1930. aastani oli tulevase professori perekonnanimeks Grünthal. Loomaarstiteaduskonna lõpetas V. Ridala tulevases abikaasast aasta hiljem, kuid karjääriredelil tõusis kiiremini. Juba 1936. aastal oli ta erakorraline ja 1940. aastal korraline professor. Tema põhiline õppe- ja teadustöö haaras pato-

ÜTÜ konverents veterinaariateaduskonnas kuuekümnendate aastate keskel. Paremt: dekaan P. Saks, prof E. Ridala, üliõpilane M. Aidnik

loogilist anatoomiat, lahanguõpetust ja parasitoloogiat. Ka meie kursusele õpetas professor neid aineid ja võttis vastu eksameid. Teatavasti ajast aega on üliõpilased enne iga uue õppeaine juurde asumist uurinud õppejõudude tagapõhja. Kindlasti peab teadma, mida ei tohi teha, et ei satuks musta nimekirja, sest see võib eksamil kurjasti kätte maksta. Ei ole paha teada õppejõu tugevaid ja nõrku külgi, aga miks ka mitte veidrusi. Meile oli teada, et Vassa (nii professorit üliõpilased kutsusid) loengutesse ja praktikumidesse tuleb kasvõi roomates kohale tulla. Teada oli seegi, millised kommentaarid tulevad professori suust ühe või teise teema käsitlemisel.

Mõned näited.

Professor alustas loengut ja lõpetas selle minuti pealt. Ajamõõtjaks kasutas ta taskukella, mille asetaski loengu algul enda ette puldile. Vaheajale minnes rändas kell taskusse ja järgmise loengutunni algul taas puldile. Mällu on jäänud, kuidas professor auditooriumi ees kommenteeris, milline peab välja nägema lahangunuga.

Ja see käis nii: "Lahangunuga peab olema suure mao ja puupeaga". Järgnes üldine naer, millega ühines ka professor. Kas ta ise päris täpselt teadis, mida naerdi. Meie teadsime aga küll. Kuna professor oli kõhukas, siis teadagi, milline assotsiatsioon tekkis ja tudengi silmis on ju kõik õppejõud puupead.

Igale kursusele kirjeldas ta, kuidas professor M. Hobmaier tollal veel assistentid Ridalal katseteks Tartu turult pörsa käskis osta. Hobmaier oli andnud enne suvepuhkust Ridalale mõned kroonid (vist 3–5). Tegelik pörsa hind oli aga kõrgem. Ükski talumees tühistate kroonide eest pörstast müüa ei tahtnud ja noor assistent oli pörguhädas. Oma raha ka nagu ei tahtnud juurde panna. Endalgi teist vähe. Suure nurumise peale oli üks pörsakaupmees siiski pörsa poolmuidu ära andnud. Ostedud pörsale tuli hakata söötma vihmausse. Veider ettevõtmine. Hiljem selgus, et Hobmaier tõestas sellega sigade kopsusstõve (metastrongüloos) tekkeprotsessis vihmaussi vaheperemeheks olemist.

Professor V. Ridala (vasakul) koos tulevase professori N. Kosloviga patoloogilise anatoomia muuseumis.

Meile kui V. Ridala õpilastele jäi silma, et ta kasutas loengutes üpris vana ja vae-va näinud konsepti. Lehed olid kolletanud ja narmendavad. Nüüd oma konsepti vaadates võin ma üliõpilaste silmis veelgi hullem välja näha, kuid nüüd tean, et neil vanadel lehtedel on järele jäänud aegumatud tõed, millele iga endast vähegi lugupidav õppejõud lisab uusi teadmisi. Kahjuks tarkus tuleb tagantjärele. Kui võrrelda eelmise sajandi teise poole olusid kaasajaga, paneb ahhetama küll. Professor V. Ridala viis lahanguõpetust läbi Vene 32 keldrikorrusel ühes väikeses ruumis. Ei õiget ventilatsiooni, ei individuaalseid kaitsevahendeid. Korjuste utiliseerimiseks (sedagi ainult väikeloomadele) oli tavaline ahi. Kui see töötas, siis raiepõlemise haisu oli kogu Narvamäealune täis. Samas tuleb öelda, et V. Ridala juhitas kateedris püüti kitsastele oludele vaatamata õpetada tulevast loomaarsti suhteliselt hästi. Olemas oli küllaldane mikro- ja makropreparaatide kogu. Lahangutel võetud proove uuriti võimalikele haigustekitajatele. Nii laskis professor igal lahingul võtta korjuse sooletraktist materjali parasitoloogiliseks uurimiseks. Mul on meele, et ühes praktikumis uurisin mikroskoobi all soolesisaldist ja omast arust ei leidnud midagi kahtlast. Professor naeris selle peale ja sõnas: “Ei mets tühi ole”. Hetke pärast, kui ta ise oli preparaati vaadelnud, vaatas ka mulle vaateväljas vastu pirakas parasiidi muna.

Eksamil oli ta tänapäevases mõistes lahe mees. Põrumiseks pidid paras tõkat olema. Ta püüdis viimse hetkeni oma poolsete vihjetega viia üliõpilast ütlema õiget vastust. Selle tõestuseks ringleb üliõpilaste seas arvatavasti tõestisündinud

lugu. Parasitoloogia eksamil ei osanud noorhärä vastata, millist loomaliiki tema poolt äsja kirjeldatud parasiit tabandab. Poiss oli hakanud pihta kõige väiksematest elukatest. Lõpuks oli pidama jäänud veise juurde. Ka see polnud õige. Kui professor oli küsinud, milline loom on Eestis kõige suurem, siis tuli ka õige vastus: Hobune! “Õigus. Teate küll”, oli professor koos üliõpilasega rõõmustanud.

Professor V. Ridalal oli palju õpilasi. Tunnuvad, kes tema juhendamisel vaid teaduste kandidaatideks on: A. Linnutaja, J. Praks, E. Lepp, J. Simovart, J. Kasesalu.

Abielupaar Ridalad olid täiskarsklased. Vassil Ridala ühel loengul ütles, et teda on üks kord sunnitud viina võtma ja siis ka õnnetult. Kaks tilka läinud krae vahele ja üks habemesse. Samas karsklus ei takistanud neid korraldamast juubelisünnipäevadel suurejoonelisi üritusi. Need algasid peale EPA peahoone (Riia tn 12) saalis, kuhu oli kutsutud suur hulk külalisi.

Alati oli kohal rahvariides muhulaste delegatsioon. Kõlasid ülistavad kõned, üle anti rohkelt lilli, kingitusi ja tänukirju. Pidusööminguks oli reserveeritud üks kolmest tollastest Tartu restoranidest. Rohke söögi ja joogiga peole olid kutsutud paljud kaastöötajad, alates preparaatoritest rektorini välja. Kahjuks pidu ei kesta igavesti. 1974. aasta septembris suri ajuinsuldi tagajärjel Elfriide. Lesestunud Vassil, olles jäänud ilma naisepoolsest hoolest, hakkas tasapisi hääbuma. Tema kauaaegne preparaator Aita Randlo koos mõne teise naishingega püüdsid tema elu-olu Tuule tänava majas ülal hoida.

Professoritepaar puhkab kõrvuti Raadi kalmistul.

XIII INTERNATIONAL CONGRESS IN ANIMAL HYGIENE ISAH-2007

June 17–21, 2007, Tartu, Estonia

**Eesti Loomaarstide Ühing ja Eesti Maaülikool kutsub kõiki loomaarste osalema
ISAH-2007 loomatervise kongressil 17.—21. juuni 2007 Tartus!**

Kongressi tunnuslauseks on – „**LOOMATERVIS, HEAOLU JA BIOTURVALISUS**”.

Kongressi patrooniks on põllumajandusminister.

Kongress toimub Tartus, Vanemuise Kontserdimajas, Vanemuise 6. Tulenevalt asjaolust, et tegemist on suure rahvusvahelise üritusega, on kõik ettekanded, diskussioonid ja loengumaterjalid inglise keeles ja tõlget ei toimu. Kongressil pannakse põhirõhk keskkonna ja kaasaegse tootmise mõjudest loomadele karjas ja võimalustele tagada tootmise tingimustes neile tervis ja heaolu. Kongressil käsitletakse meetmeid haiguste ja patogeenide leviku ennetamiseks ja peatamiseks, et tagada samas lisaks loomade tervisele ka oluline toiduohutus. Kongressi läbivaid teemasid on 6, mida tutvustavad ja teemadel diskuteerivad 16 lektorit.

TEEMAD

- Looma-keskkonna vastastikune toime
- Loomatervis – loomakasvatuse ökonoomilised aspektid
- Loomade kaitse transpordil ja tapmisel
- Loomade täppispidamine – tervise ja heaolu aspektid
- Farmiloomadest ja -pidamissüsteemidest tulenevad inimtervise riskifaktorid
- Farmiloomade pidamisel tekkivate jäätmetega seotud riskid

Kongressile registreerumine

Registreerumiseks on soovitatav täita kongressi on-line osavõtuvorm internetiaadressil:

www.emu.ee/isah2007

Sellel veebiaadressil on lisaks registreerumisele võimalik tutvuda ka kongressi põhjalikult tutvustava informatsiooniga; päevaprogrammidega; teaduslike programmidega; sotsiaalprogrammiga; leida täpset infot osalustasude, maksmisviiside kohta ja palju muud huvitavat.

SATELLIITKONVERENTS

Kongressi esimesel päeval toimub satelliitkonverents, kuhu on võimalik eraldi osalust lunastada, hind on 35 EUR. Satelliitkonverentsil käsitletakse teemasid:

- Looma tervise ja kvaliteedi tagamine suurtes piimakarjades
- Karja tervise korraldamine ja kvaliteedikontroll suurtes piimafarmides

ELÜ otsustas oma liikmetele kompenseerida 10% osalustasust.

KOHTUMISENI KONGRESSIL!

Eesti Loomaarstide Ühing
The Estonian Veterinary Association

EESTI LOOMAARSTIDE ÜHINGU

ÜLDKOOSOLEK 2007

2.–3. märtsil 2007

Olustvere mõisas

○ ○ ○

2. märts

ÜLDKOOSOLEK

3. märts

S E M I N A R – Psühholoog Riina Anton

○ ○ ○

Koosolek lõpeb õhtusöögiga ja on ööbimise võimalus.

Teatage ööbimise soovist hiljemalt 25. veebruariks.

Teadada on vaja orienteeruvat osavõtjate arvu – kokad teavad siis süüa teha.

Täpsema ajakava paneme ülesse kodulehele ja teavitame meili teel.

Registreerida palun telefonil 55 20767 Ingrid Veske

Eesti Loomaarstide Ühing

Kreutzwaldi 62, Tartu 51014, Eesti

Tel/fax: +372 742 2582, Mob.: +372 50 11882

Reg.nr.: 80077287, Hansapank 1120072962

mail.: info@vet.ee, www.vet.ee

Kujundus ja trükk

Vaba Maa AS

Laki 26, Tallinn

